

30 ÅRS BHUTANESISK-DANSK PARTNERSKAB

BHUTAN – DANMARK

2014

Bhutan er i løbet af 30 år gået fra at være et isoleret land med udbredt fattigdom, sparsom infrastruktur og en enevældig styreform til at have igangsat en demokratiseringsproces, reduceret fattigdommen betragteligt, have et veludbygget sundhedssystem, udbredt adgang til rent drikkevand og en befolkning, hvor to tredjedele kan læse og skrive. Danmark har været en partner i denne proces.

I takt med de store fremskridt i Bhutan har Danmark udfaset bistandssamarbejdet, men de to lande har besluttet at videreføre et bredt samarbejde på andre områder.

BHUTAN – DANMARK

Bhutan har de seneste årtier oplevet stor fremgang på alle områder. Samtidig har man opbygget moderne institutioner, iværksat demokratisering og fået en bredere funderet og voksende økonomi. Disse fremskridt er sket under bhutansk lederskab, på grundlag af landets egne visioner og planer. Danmark har som den næststørste bistandsyder – kun overgået af Indien – spillet en betydelig rolle. Den danske bistand har samlet beløbet sig til mere end 1,7 mia. kr.. Og der har været rigtig gode resultater af samarbejdet. Bistanden har omfattet næsten alle aspekter af samfundslivet: Sundhed, uddannelse, vandforsyning og sanitet, telekommunikation, miljøbeskyttelse, byudvikling, god regeringsførelse, kultur, ligestilling, medier og civilsamfund. Uddannelse og træning har overalt stået centralt i samarbejdet og er en væsentlig faktor for, at Bhutan nu selv kan tage ansvar for landets videre udvikling. Den danske tilgang har tjent som model for andre udviklingspartnere.

BHUTAN

Bhutan ligger i Himalayabjergkæden mellem Indien og Kina. Arealet er ca. 40.000 kvadratkilometer, indbyggertallet 750.000, indkomst pr. indbygger 2.460 USD. Siden 1960'erne har landet åbnet sig over for omverdenen og gennemført en planlagt modernisering af samfundet og er i dag et konstitutionelt demokrati. Økonomien er baseret på landbrug, skovbrug og turisme. Den største indtægtskilde de seneste år stammer fra eksport af elektricitet til Indien fra vandkraftværker. Bhutan er blevet internationalt kendt for begrebet bruttonationallykke, som udvider det traditionelle økonomiske bruttonationalbegreb med kulturelle og miljømæssige værdier samt mål for god regeringsførelse.

FREMSKRIDT OG RESULTATER I UDVIKLINGSSAMARBEJDET

Bhutans bruttonationallykkebegreb opererer med fire søjler:

- Ligelig socioøkonomisk udvikling, uddannelse og sundhed
- Bevarelse og videreudvikling af en levende kultur
- Miljøbeskyttelse og forvaltning af naturressurser
- God regeringsførelse og decentralisering.

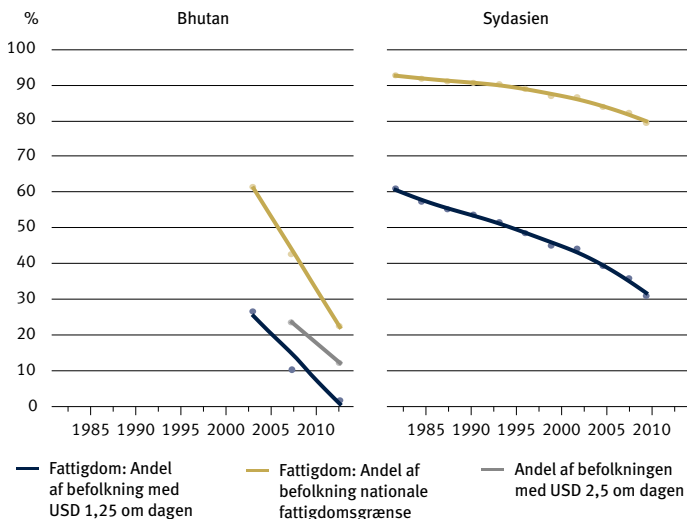
Danmark har ydet bistand til Bhutan inden for alle disse områder.

1. Ligelig socioøkonomisk udvikling

Fattigdomsbekæmpelse

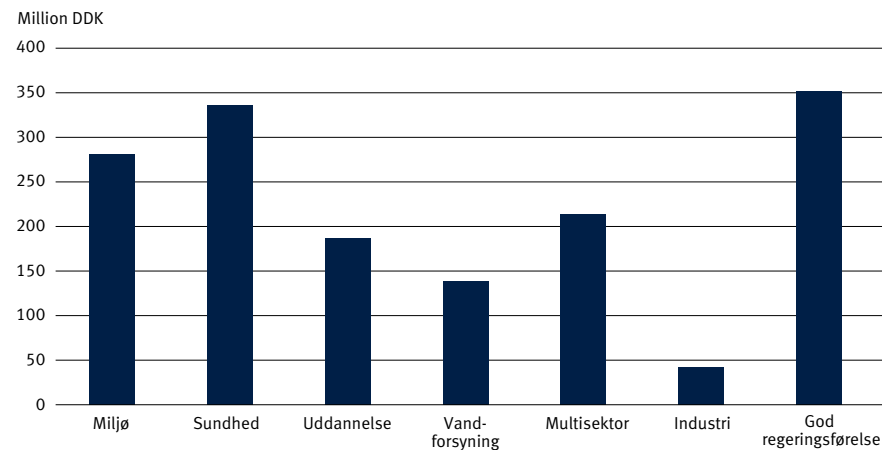
For både Bhutan og Danmark har bekæmpelse af fattigdom været det vigtigste udviklingsmål. Målet er nået; fattigdommen er reduceret mere og hurtigere end i andre lande i regionen.

Figur 1
Reduktion af fattigdom – Bhutan og regionen

DANSK UDVIKLINGSBISTAND

Danmark har ydet udviklingsbistand til Bhutan i mere end 30 år. Siden 1989 har Bhutan været et partnerland. Bistanden afsluttes i 2014.

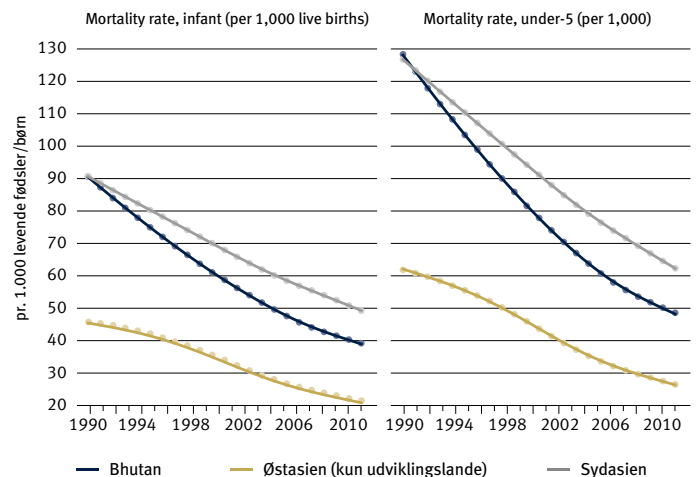

Sundhed

Danmark har været en fremtrædende udviklingspartner i sundhedssektoren, der har opnået imponerende fremskridt, bl.a. når det gælder mor/barn-sundhed og reduktion af børnedødelighed. Den danske indsats har fokuseret på de grundlæggende sundhedsydelser, og der er opnået

store forbedringer i landbefolkningens adgang til sundhedsydelser. Danmark har også ydet bistand til uddannelse af læger og sygeplejesker. Afgørende for succesen har været, at Bhutan selv har prioriteret sundhed højt. Landets forfatning fastlægger, at der skal være fri adgang til grundlæggende sundhedsydelser.

Figur 2
MDG 4: Reducer dødeligheden for børn under 5 år med 2/3 fra 1990 til 2015

Vandforsyning og sanitet

Danmark har bidraget til, at næsten hele befolkningen nu adgang til drikkevand, mens dækningen med sanitet er på 66 procent. Antallet af vandbårne sygdomme er reduceret kraftigt. I 1990'erne støttede Danida opførelsen af Bhutans første spildevandsrensningeanlæg i hovedstaden Thimphu og senere i seks andre byer.

Uddannelse

Lige adgang til uddannelse og videreuddannelse baseret på evner er fastlagt i landets forfatning. Næsten alle børn går i skole, og det er lykkedes landet at uddanne et tilstrækkeligt antal lærere, mens man tidligere var afhængig af udenlandske lærere. Den danske bistand har bredt understøttet uddannelsessektoren, herunder skolebygninger, uddannelse af lærere og planlægning. Endelig har Danmark støttet faglige uddannelser, som er særlig vigtigt i lyset af Bhutans bestræbelser på at opbygge en produktiv erhvervssektor.

Byudvikling

Den danske bistand har været stærkt medvirkende til, at det er lykkedes Bhutan at undgå de problemer som følge af urbaniseringen, som man oplever i mange

andre lande. Der er givet støtte til planlægning og administration af byområder – hvilket som en sekundær effekt har fremmet demokrati og decentralisering. De konkrete indsatser har omfattet bygning og vedligeholdelse af veje, gangstier, gadebelysning, affaldshåndtering foruden byvandforsyning.

Erhvervsudvikling

Den danske støtte er primært gået til virksomheder inden for cement, landbrug og trævarer, hvortil kommer kapacitetsopbygning af Bhutans Handelskammer og et mindre antal business-to-business projekter indenfor trævareindustri, medicinalindustri mv.

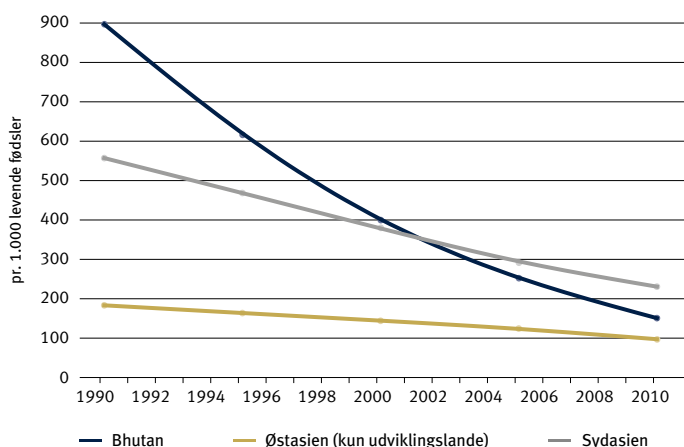
2. Kultur

Der er ydet dansk støtte til såvel Bhutans traditionelle kultur som til moderne kultur. Mediesektoren har siden udviklet sig, og der er nu flere aviser og radiostationer, en tv-station foruden internet. Medierne har spillet en vigtig rolle i landets demokratiske udvikling, ikke mindst ved at udbrede kendskabet til borgernes rettigheder. Fra dansk side har man også støttet en række museums-, film- og tekstilprojekter.

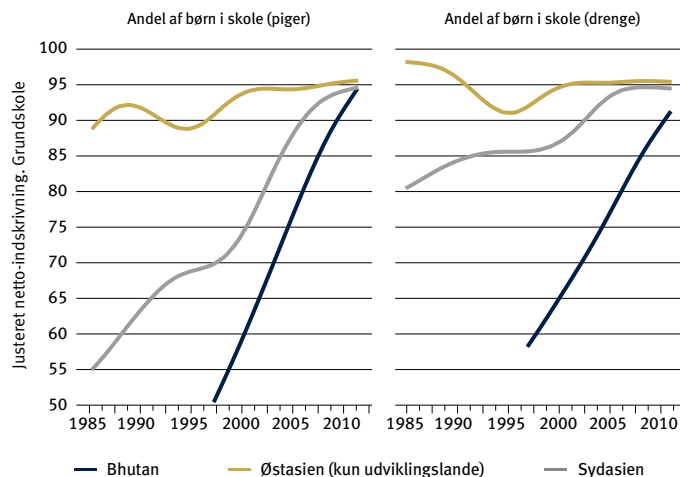

Bhutan Nationalbibliotek

Figur 3
MDG 5: Reducer mødredødelighed med 3/4 mellem 1990 og 2015

Figur 4
MDG 2: Alle børn i skole

Rapporten er udgivet af:
Udenrigsministeriet
Evalueringkontoret
Asiatisk Plads 2
1448 København K
Danmark

Den fulde rapport kan rekvireres på
www.evaluering.dk

For yderligere oplysninger, kontakt venligst
tlf. +45 33 92 10 83 eller eval@um.dk

Rapporten er et resultat af et samarbejde mellem
Bhutans Kommission for Bruttonationallykke
og Danida og dokumenterer de fremskridt, der er
opnået i Bhutan og den rolle dansk udviklingsbistand
har spillet. Rapporten er baseret på eksisterende
evalueringer og projekt- og programgennemgange.

3. Miljøbeskyttelse og naturresurseforvaltning

Bhutan regnes for det land i verden, som har den højeste miljøbevidsthed. Dansk bistand har været medvirkende til, at miljøhensyn er blevet indarbejdet i planlægningen på alle niveauer. Med dansk støtte har Bhutan udarbejdet lovgrundlag, strategier og retningslinjer og sikret, at disse efterleves. Konkret har dansk bistand finansieret stipendier, uddannelse, træning, byggeri, udarbejdelse af landkort og opmåling af landet. Jordkommissionen har fået støtte til udvikling af en fattigdomsorienteret jordreform og et moderne matrikelsystem. Bhutan har udarbejdet en strategi for udvikling med lavt forbrug af fossile brændstoffer.

Naturressourceforvaltning. Mere end 70 pct. af Bhutan er dækket af skov

4. God regeringsførelse og decentralisering

Bhutan er i dag et konstitutionelt kongedømme og en demokratisk retsstat med respekt for menneskerettighederne og med en mere decentraliseret samfundsorden. Landets grundlov udstikker rammerne for den udøvende, den lovgivende og den dømmende magts respektive kompetencer; den fastlægger borgernes rettigheder og pligter og fastslår retsstatsprincippet.

Danmark har ydet støtte til alle tre dele af statsapparatet og til decentralisering. Man har således støttet parlamentets sekretariat, renovering af parlamentsbygningen, samarbejde mellem Bhutans parlament og det danske folketing, lokalvalg mv. Inden for retsvæsenet har Danida spillet en vigtig rolle i træning og organisationsopbygning. Opførelse af distriktsdomstole har været med til at forbedre befolkningens adgang til retfærdig rettergang, og på græsrodsniveau er der med dansk støtte opbygget et alternativt system til bilæggelse af tvister. Den udøvende magt har fået dansk støtte til oprettelse af et personskatte-skatte-system; resultatet har været en bredere baseret skatteopkrævning. Der er også ydet støtte til Bhutans rigsrevision

og til antikorrupsionskommissionen. Decentraliseringen er blevet støttet via bl.a. kapacitetsopbygning af de lokale myndigheders ansatte. Systemet for tildeling af bloktilskud til lokale myndigheder er også blevet styrket.

PÅ VEJ MOD ET NYT PARTNERSKAB

På baggrund af Bhutans flotte økonomisk såvel som politisk udvikling, besluttede den danske regering i 2008 at udfase bistanden. Et såkaldt overgangsprogram for perioden 2011 – 2014 har gjort det muligt at afslutte indsatserne på en god måde, bl.a. via en styrkelse af planlægnings- og tilsynsmekanismer. Programmet har også støttet folkelig deltagelse, administrativ gennemsigtighed og de lokale myndigheders ansvarlighed over for borgerne.

Et vigtigt led i overgangsprogrammet har været at oprette partnerskaber mellem bhutanske og danske institutioner, organisationer, virksomheder og enkeltpersoner. Som eksempler kan nævnes Bhutans Handelskammer, Den Olympiske

Komité, Nationalmuseet og Filminstituttet, som alle har fået partnerorganisationer i Danmark. Som det var tilfældet i bistands-samarbejdet, er disse partnerskaber alle kommet i stand på ønske fra Bhutan.

Partnerskabet fremover er fastlagt i en aftale fra 2012, som bygger på en fælles erkendelse af værdien af de stærke forbindelser, de langvarige partnerskaber og det tætte samarbejde mellem de to lande. Aftalen omfatter politisk samarbejde og dialog baseret på fælles værdier – global sikkerhed, demokrati, respekt for de universelle menneskerettigheder og regelbaseret internationalt samarbejde. Der lægges op til samarbejde mellem politiske partier, de to parlamenter, lokale myndigheder og medier. Som fokusområder er udpeget miljø og klimaforandringer, men der er også visioner om yderligere samarbejde på det kommercielle område, inden for uddannelse, kultur, videnskab og teknik.